

MÚLTIDÉZŐ

NAGYATÁD

Szerkesztette:

Kovács Géza

A kiadvány szerkesztését dokumentumokkal,
emlékeik elmondásával, tanácsaikkal segítették:

Dr. Benyák Ferenc, Farkas Béla, Gáspár István,
Hegy Márta, Horváth Ferenc, Horváthné Gréczy Mária,
Nagyné Gyánó Ágota, Sárdi Ferencné, Szabó Gyula, Takács Ferenc
valamint
a Nagyatádi Nyomda Kft, a Nagyatádi Városi Könyvtár,
a Nagyatádi Városi Televízió és a Somogy megyei Levéltár

Kiadó:

Nagyatádi Városi Múzeum

Felelős kiadó:

Szőke József

Készült:

A Nagyatádi Nyomda Kft. üzemében
291952 – 1000 példányban

Felelős vezető:

Takács Ferenc

Nyomdászdynasztia Nagyatádon:

A Benyák család

MÚLTIDÉZŐ

IV.

NAGYATÁD

1999

Kedves Olvasó!

Ön a MÚLTIDÉZŐ negyedik számát tartja a kezében. Vessünk néhány pillantást az előzményekre! 1994-ben a Nagyatádi Művelődési Ház a Helytörténeti Kiállítás megnyitójára jelentette meg a Múltidéző első számát. A kiadvány az akkor meglévő forrásmunkákból állított össze egy csokorra valót. Többek között bemutatta a század eleji Nagyatádot, a Polgári Fiúiskolát, az Artézi Fürdőt, az egyesületeket, a bodvicai paraszti gazdálkodást. Talán az a füzet is szerepet játszott abban, hogy fölerősödött a Városi Múzeum létrehozásának folyamata.

A honfoglalás millicentenáriuma évében, 1996-ban több nagy jelentőségű kulturális esemény volt Nagyatádon. Április 25-én, a Város Napján nyílt meg a Városi Múzeum. Ekkor jelentkeztünk a MÚLTIDÉZŐ második számával, mely a város történeti eseményeiről időrendben közölt dolgozatokat. Augusztus 20-án nevezte el az önkormányzat képviselőtestülete a felújított Szent Rókus kápolna környékét a „Honfoglalás terének”, s ekkor avattuk fel Varga Géza Ferenc szobrát a honfoglalás emlékművéként.

A városi önkormányzat Millecentenáriumi Bizottságának és Kulturális Bizottságának köszönhetően még abban az évben újabb MÚLTIDÉZŐ jelent meg „Adalékok Nagyatád oktatástörténetéhez” címmel.

A harmadik szám tehát már tematikusan közelítette meg a város történetét, és úme most itt egy újabb tematikus kiadvány, mely a nagyatádi iparosság egy megbecsült dinasztiájának, a Benyák családnak a munkásságát mutatja be.

1999. március 18-án emléktáblát helyezünk el a volt Benyák nyomda falán, tisztelegve az alapító Benyák János, a családja és munkatársai emlékének.

Nagyatádi Városi Múzeum köszönetét fejezi ki a DUNAHOLDING ALAPÍTVÁNYNAK és a Nagyatádi Nyomda Kft-nek, azért a támogatásért, amely lehetővé tette az emléktábla elhelyezését, s e kiadvány létrejöttét.

Szőke József

Benyák Ferenc könyvkötészete Nagyatádon

Száznegyven éve kezdte meg a munkát a Benyák család könyvkötészete Nagyatádon. T. Mérei Klára a „Nagyatád története” c. munkájában azt írja, hogy már 1859-ben működött Benyák üzeme. Ugyanezt az adatot találjuk az 1939-ben kiadott „Dunántúli vármegyék” című könyv 670. oldalán is. (1.) A Somogy megyei alispáni iratokban pedig az is szerepel, hogy Benyák Ferenc nagyatádi lakos könyvkötő üzletében 5 személyt foglalkoztatott. (2.)

***Benyák Ferenc** 1830-ban született. Apja a szétvert napóleoni hadsereg egyik katonája volt, aki a visszavonulás alkalmával a Győr melletti Bőny községben rekedt, ahol megtelepedett. Az édesapa bognár volt. „Valami igazság lehet a francia származás legendájában – meséli a dédunoka **Dr. Benyák Ferenc** - ugyanis néhány éve, amikor Párizsban egy nyomdát telepítettek, meghívtak oda. Azt kellett megnéznem, és elmondani, hogy mi a véleményem róla. Ott nekem mint franciának foglaltak szobát a helyiek, arra hivatkozva, hogy a nevem francia. Félig vettem komolyan, de ők csak erősítették az igazukat.” (3.)*

Benyák Ferenc 1848-1853-ban Győrben tanulta ki a könyvkötő mesterséget. Kiváltotta a vándorkönyvet, és így került Kaposvárra, ahol Benkő János könyvkötő mesternél kapott munkát. A magyar és német nyelvű VÁNDORKÖNYV-et a „Győr megyei Cs. K. Hatóság” (császári és királyi) adta ki Győrben, 1853. augusztus 25-én, 148-as sorszámmal, könyvkötő mesterség gyakorlására.

„Bényák Ferentz nőtlen, középtermetű, gesztenyeszínű hajjú könyvkötő számára, Magyarország egész területére, 1854. évi január 31-ig”. (4.)

VÁNDORKÖNYV-ben **Dereczky** polgármester aláírásával szerepel az a bejegyzés, hogy 1857-ben „négy napig józanul” gyakorolta könyvkötő mesterségét Kaposvár mezővárosban. A könyvecske utolsó bejegyzéseként **Tallián Lázár** kaposvári plébános igazolja, hogy **Benyák Ferenc** könyvkötő-mester 1858. november 20-án házasságra lépett. *(Bevett gyakorlat volt, hogy a könyvkötő faluról falura járva, összeszedte a kötésre váró könyveket – főleg az imakönyveket – és kijavítva a megrendelőknek széthordta. Ahogy már akkoriban szokásban volt, a segéd a mesternél nemcsak fizetést, hanem kosztot és szállást is kapott. Benyák Ferenc megismerkedett mestere lányával, **Benkő Máriával**, akivel összeházasodott).* (5.) Egy év múlva az ifjú pár Nagyatádon letelepedett, itt született 1875. július 26-án **Benyák János**.

A nagyatádi üzem alapítására, a nyomdászat feltalálójára, Gutenbergre emlékező kiadványon látható a Benyák könyvkötő és nyomdászdynasztia négy nagy alakja.

Balról jobbra: Benyák Ferenc, Benyák János, Benyák József, Benyák Jenő.

A Günsberger nyomda

*Az első nagyatádi nyomdát **Günsberger Antal**, 1886-ban alapította. Az üzem 1890-től „Günsberger nyomda” néven szerepel a Magyar Nyomdászok Évkönyvében. A tulajdonos porcelán-, divatárkereskedő és temetkezési vállalkozó volt, s ezekkel összefüggő üzleti vállalkozásnak tekinthette nyomdaüzemét.*

Minimális gépparkkal rendelkezett: egy lábhajtásos amerikai gyorsajtója (30x20 cm-es nyomófelülettel) és nagyon kevés számú, gyenge minőségű betűkészlete volt. Gyászjelentéseket, hirdetőanyagokat, gazdasági nyomtatványokat készített nyomdájában. A nyomda először az Iskola utcában (ma Mártírok utcája), később a mai Zrínyi utcában működött.

Az üzem valószínűleg a keleti oldalon, az utca végétől számított negyedik telken volt. Talán a mostani 61. sz. házban vagy mellette. (6.) Az itt készült és a nagyatádi városi könyvtárban megtalálható iskolai értesítő könyvecske címlapja:

„A NAGY-ATÁDI NYILVÁNOSSÁGI JOGGAL FELRUHÁZOTT
Polgári fiúiskola

Első ÉRTESÍTŐJE
Az 1903/1904. Tanévről

KÖZZÉTESZI: **SZMODICS SZILÁRD** IGAZGATÓ

NAGY-ATÁD

NYOMATOTT GÜNSBERGER ANTALNÁL 1904.”

Benyák János nyomdája

Benyák János eredeti mesterségét, a könyvkötést édesapjától tanulta. Kegyszer- és papírkereskedéssel is foglalkozott. Üzletében a papír-árúkon kívül vásárolhattak imakönyveket, rózsafüzéreket, szentképeket, sőt szépirodalmi műveket is.

Nem tudni mi okból, 1905-ben Günsberger Antal a nyomdáját, teljes berendezéssel, eladta Benyák János könyvkötő, könyv- és papírkereskedőnek, aki kegyszereket is árusított.

Benyák János akkor még nem rendelkezett nyomdász végzettséggel, ezért Kanizsáról hívott egy szakképzett nyomdászt, aki az üzemét Benyák vizsgájának letételéig vezette. A Zrínyi utcából a Széchenyi térre költözött a nyomda. Később vette meg Benyák az épület mellett lévő saroktelket, a rajta lévő földszintes házzal. A térre néző részben az üzletet, a Kossuth Lajos utca felőliben pedig a nyomdát helyezték el.

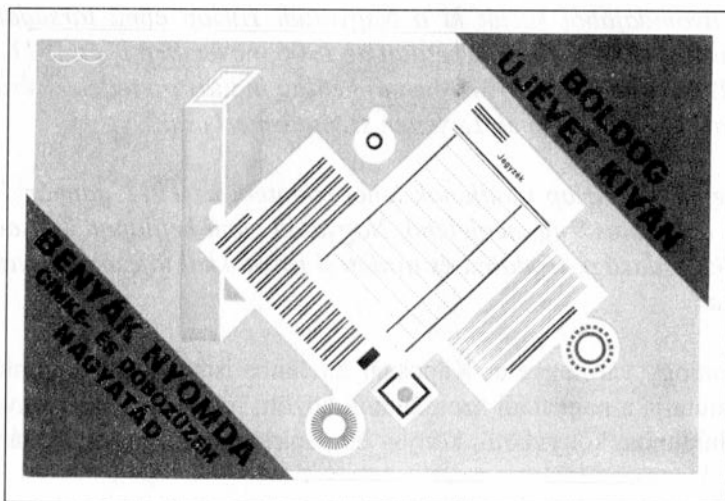
Az 1904-1905. tanév polgári fiúiskolai „és a vele kapcsolatos nyilvános Polgári leányiskola”-i értesítőjének címlapján a „Benyák János, Nagy - Atád 1905.” megjelölés olvasható. A következő évi értesítő nyomdamegjelölése pedig már: „NYOMATOTT BENYÁK JÁNOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN NAGYATÁDON 1906.” (7.)

Az imakönyvek kötése az 1930-as évekig komoly bevételi forrást jelentett, bár nem saját maguk nyomtatták, hanem az országos piaccal rendelkező, nagy nyomdaktól, fűzött állapotban vették. Ezeket aztán a piaci igényeknek megfelelően bekötötték. Volt egyszerű, vászon kötésű és gyöngyházzal, elefántcsonttal díszített imakönyvük is. Benyák, hogy portékáját eladhassa, rendszeresen „vásárolt”. Hat-nyolc, külön erre a célra készült ládába tették a portékákat, amelyekkel megjelentek a környező falvakban a búcsúkon és vásárokon. Az 1929. szeptemberi, segesdi „kisasszonyi búcsú” volt az utolsó, ahol ponyvára rakták áruikat.

Kezdetben a nyomda dolgozóinak száma 2-3 fő volt: kéziszedő és gépmester, ipari tanuló, valamint a megrendelt munkáktól függően egy vagy két könyvkötő. Benyák nyomdájának megrendelői körét eleinte a környék nagybirtokosai, kereskedői képezték.

Gazdasági nyomtatványokat, kimutatásokat készítettek, valamint a lakossági igényeknek megfelelően plakátokat, röplapokat, névjegykártyákat és más kisebb nyomtatványokat állítottak elő.

A helyi lapban több hirdetést is közzétett a „BENYÁK JÁNOS Könyvnyomdája és Könyvkötészete Nagy-Atádon” cég. Ezekben például elvállalta „az e szakmákba vágó munkák pontos és lelkiismeretes készítését u. m. névjegyek, eljegyzési kártyák, esketési, báli meghívók, művek és pénztintézeti nyomtatványok, stb. továbbá mindenmű könyvkötő munkákat. Raktáron tartok: jegyzői és községi nyomtatványokat, üzleti és jegyzet könyveket, vizsgalapokat, papír- író- és rajzszerket. Mindennemű doboz és levélpapír nagy választékban.” (8.)

Dr. Benyák Ferenc által megőrzött és közlésre átadott reklám-üdvözlőlap

Továbbra is meghagyták, sőt az 1910-es évektől tovább fejlesztették könyvkötő részlegüket. Ez jelentős létszámnövelést nem igényelt, mivel a korabeli vidéki nyomdászok szakmailag még nem szakosodtak. Így a gépmestereknek érteni kellett a szedéstől kezdve a könyvkötésig minden munkafolyamathoz, s ha nem volt munka (pl. a gépeken), akkor a gépmester a kötészetben irányította a betanított munkásokat.

Benyák János Nagyatád kulturális felemelkedéséért

Benyák különböző üzleti fogásokkal igyekezett vevői körét bővíteni. Szívesen támogatta a gondolatot, hogy Nagyatád kulturális kisugárzó hatását időszaki sajtó beindításával növeljék.

Az ő nyomdájából került ki a Nagyatádi Hírlap című társadalmi, gazdasági és szépirodalmi hetilap az 1906. november 1. és 1911. június 29. közötti időben. 1910-ben új hetilap indítására tettek kísérletet Nagyatádi Járás címmel. Egyetlen száma ismert csak.

A Nagyatádi Hírlap utódjának lehet tekinteni az 1911. január 1-től 1914. augusztus 9-ig megjelenő, Nagyatád című hetilapot. Társadalmi, közgazdasági, irodalmi és hirdetési rovatokkal tájékoztatta az olvasókat.

A „Somogy vármegye és Kaposvár általános ismertetője és címtára” is bemutatja a nagyatádi szolgáltatók között, miszerint „Könyvnyomda-tulajdonos, könyvkötő, könyv- és papírkereskedő: Benyák János” (9.)

1933-ban készült Burics László polgári iskolai tanár könyve a „NAGYATÁD NAGYKÖZSÉG MÚLTJA ÉS JELENE. HELYSÉGMONOGRÁFIA”. A később Bánhidi László néven ismert matematika tanár és iskolaigazgató maga írta és adta ki a „Benyák János Könyvnyomdája Nagyatádon” jelzéssel megjelent, a település történetét bemutató művet.

A nyomda ilyen szövegű jelzése a hátsó borító közepén, díszes keretben látható, mintegy árulkodva arról, hogy a nyomdász is látta, hogy milyen nagy érték, hiánypótló mű létrehozásában vesz részt. Az ajánlásból és az előszó elé írt mottóból talán joggal sejthetjük, hogy milyen szellemi és anyagi források táplálhatták a tanár úr kiadói szerepvállalását:

„Ajánlom e munkát gróf Somssich Eszter Öméltóságának, a nagyatádi kultúrtörekvések buzgó Támogatójának.”

„Minden, ami itt a környéken a földben van, rajta nő és mozog, abból én mindből tudok valamit és az velem valamiképpen összenőtt.” Jörn Uhl. (10.)

Életképek a Benyák-udvar történetéből

A bal oldali képen balról jobbra: Benyák Jenő és József, Karbuczky János és Benyák Ilus, a jobb oldali képen Karbuczky Jánosné és gyerekei: Piroska, Imre.

Benyák János és Bánhidi (Burics) László jóban voltak egymással. A papírüzletben volt egy kanapé, ott traccsoltak más tisztos polgárokkal: a szomszéd órással, a másik szomszéd orvossal, a közelben lévő vendéglő tulajdonosával már délelőttönként is, miután a diákok iskolába menet bevásároltak. A tanítás után tért be Bánhidi igazgató úr, akinek kedvenc témája volt az őslénytan. Ott tanyáztak mindnyájan, gyakran a grófok is: Széchenyi és Somssich.

„Az egy teljesen más világ volt, mint a háború utáni – mondja Dr. Benyák. – Akkor általában mindenki mindenkivel jóban volt. A lakásokat nem zárták be, ha elmentek hazulról. Más volt a hangulat.” (11.)

Benyák János vallásos ember volt. A nagyatádi római katolikus templom őriz egy ezüst feszületet, amelyet ő ajándékozott az egyháznak. (12.) A megrendelések könyvét Isten nevében kezdték vezetni, a nyomdaépületet ünnepélyesen felszenteltették. (13.)

Benyák Jenő a házszenntelésre elkészítette a nyomdász-dinasztia **családfáját**, amelyet a ház alapkövével együtt helyeztek a földre. (14.)

„A MUNKA MINDENT LEGYŐZ”

ISTEN SEGÍTSÉGÉVEL MEGÉPÜLT HÁZUNK-
NAK 1937. ÉVI NOVEMBER 20-AN ESTE 8
ÓRAKOR EGYHÁZUNK ALTAL TARTANDÓ
HÁZSZENTELÉSI
ÜNNEPSÉGÉRE
UGY N.B. CIMET, MINT KEDVES CSALÁDJÁT
SZERETÉTTTEL MEGHIVJA
BENYÁK JÁNOS ÉS CSALÁDJA

Az épület legfelső szintjén szállodai szobákat terveztek a gyógyfürdő vendégeinek szánva. Ezek közül azonban csak kettő készült el. Az egyikben Benyák Jenő új műtermét alakították ki (a régibe áramfejlesztőt helyeztek el), a másikat cselédszobának rendezték be. Tekintve, hogy cselédjük sosem volt, így azt Benyák József gyerekei, azok barátai használták búvóhelyül. Néha „Jenő bácsi” is átment hozzájuk, s délutánonként onnét figyelték az ablak alatt „snúrozó”, hozzájuk képest felnőtt és „tisztos kereskedőket”. Amikor aztán a pénz elosztása történt a járdán játszók között, vízzel teli zacskót dobtak le közéjük a leselkedő rosszcsontok. (15.)

„Nagyatád mindig érdekes hely volt. Betonos utcák voltak akkor is, amikor másutt, a városokban sem nagyon. Jó, az utak még nem voltak betonozva, de a járdák igen... A fürdő előtt volt egy rózsakert. A polgári iskolától a régi postáig. Elég szélesen. A fürdőből nyílt árokban folyt ki a víz, az mellett húzódott a rózsalugas. 300 tő körüli számban ültették: **Kogler Béla**, apám és Mayer bácsi. Hárman szemezték be az összest. Nagypám jóba volt Margitsziget főkertészeivel. Tőle a legújabb szemeket megkapta, úgyhogy a legújabb típusú rózsák voltak itt, Nagyatádon... Ezt Atádon így csinálták... Ilyen gondozott volt Nagyatád központja, de ilyen volt Bodvicáé is.

A Benyák nyomda udvarán állók közt balról a második Benyák János

Más volt itt a módos paraszt akkor is, mint az Alföldön. Vadászgattak a férfiak – meséli kedélyesen Dr. Benyák Ferenc – illetve egyszer elmaradt a vadászat éniattam, amiért haláláig neheztelt rám az apám. **Széchenyi Zsigmonddal** megbeszélték ugyanis, hogy Afrikába mennek vadászni. Én viszont épp akkor születtem meg, s emiatt apámnak is itthon kellett maradnia.”

A cérnagyári nyomda

*A Benyák nyomda már 1927-től készítette a nagyatádi cérnagyárnak gazdasági nyomtatványokat, üzleti kapcsolatuk tehát már kialakult. A nagyatádi cérnagyár elődjét 1882-ben alapították gomb-, zsinór- és paszománygyárként. A **Mez Rt.** 1913-ban ebből hozta létre a cérnagyárat.*

Az üzem speciális igénye (a cérna dobozolása, címkézése) jelentős nyomdai kapacitást igényelt, ezért az 1910-es évek végén, az üzemen belül, saját nyomdát létesítettek, amely a termelését és nagyságát tekintve egyedülálló volt Somogy megyében. A gyári nyomdának 1929-ben (a raktárral összekapcsolva) új csarnokot építettek. Ebben az időben a dobozókkal és a csomagoló-személlyel együtt, közel 80 főt foglalkoztatott a nyomda. A nagy létszám ellenére kevés volt a szakembere, mivel a munkások jelentős részét az úgynevezett kiszervelekben, a dobozok ragasztásánál, címkézésénél alkalmazták.

*A nyomda gépparkja: egy db Rohstock automata, egy db tégelysajtó és egy db Perfekta vágógép volt. 1930-ban leégett a dobozraktár, s vele együtt a gyári nyomda új épülete is. A nyomdagépek zöme megolvadt, vagy a használhatatlanságig összeroncsolódott. A leégett gyári nyomdát nem építették újjá, hanem először Budapestről hozták a szükséges dobozokat, címkéket, majd később a cérnagyár igazgatója, **Miller** úr, ajánlatot tett a Benyák nyomdának, hogy álljanak rá a gyár nyomdai igényeinek kielégítésére. A nyomda azóta is teljesít megrendeléseket a nagyatádi cérnagyárnak.*

Miller urat régről ismerte Benyák József, aki miután befejezte tanulmányait itthon, a gyakorlati ismereteket a németországi Freiburgba ment elsajátítani. Ott ismerkedett meg a dobozkészítés technológiájával. Szívesen és sokat sétálgatott a hegyekben. E kirándulásokra gyakran elkísérte az ott könyvelőként dolgozó Miller, aki időközben kitanulta a textilfestő szakmát is. Így adódhatott, hogy amikor a Mez Rt igazgatót keresett a nagyatádi gyárához, akkor őrá esett a választás. Nagyatádra költözött, s a nyomdász **Tátrai György** hűgát vette el Miller feleségül. A világháború végén Miller a családjával együtt elhagyta Nagyatádot, Sankt Pöltenben lett a cérnagyár igazgatója. (16.)

A Benyák nyomda nagyarányú fejlesztése

Minőségileg új helyzetet teremtett a Benyák nyomda cérnagyári igényekre alkalmassá tétele, a nagyüzemi címke- és dobozgyártás. A cérnagyár megkívánta, hogy a kiszállított áru címkézése többszínű, jó kivitelű legyen. Benyákék vállalták a feladatot, az ezzel járó fejlesztést, beruházást. Ekkor vettek egy Viktória Mercur tégelysajtót, mivel addig csak egy 70-80 éves „10-es” gyorsajtójuk és két tégelysajtójuk volt.

1929-ig Nagyatád áramellátását a taranyi út mellett lévő Kányamalom áramszolgáltató telepe biztosította, de ez a szolgáltatás is csak az esti órákra korlátozódott, így a Benyák nyomda addig főleg az esti órákban dolgozott. Ha nagyon sürgős munkát kellett nap közben végezni, külön napszámost alkalmaztak, aki kézzel hajtotta a gyorsajtót. Nagyatádot 1929-ben kapcsolták be az országos elektromos hálózatba, ami kedvezően hatott a helyi ipar további megerősödésére és a nyomda fejlődésére.

1937-től saját, 16 kW teljesítményű villanytelepe volt a Benyáknyomdának, és egy benzinmotorral hajtott dinámója, generátora (Az államosításkor szerelték le). Áramot adtak mindenhova, sokszor a községházára is. (15.)

Akkor kezdett a nyomda nagyobb ütemben fejlődni, amikor visszajött Németországból Benyák József. Rengeteg mozgással járt számára a nyomdavezetés. A beszerzések, a megrendelések intézése jelentették a fő feladatot. Mercedes személyautóval közlekedett, amit 1944. decemberéig használhatott. Sofőrjük nem volt, az akkor nem volt divat. Csak a kivadári gróf Somssichnak volt sofőrje. Vele jó barátságban volt a Benyák család. Egyszer nyaralni is együtt mentek a Wörth-i tóhoz. (16.)

A nagyatádi tanoncrajstromból megállapítható, hogy 1929. nyarán könyvkötőt, őszén nyomdászt vett fel tanulóknak Benyák János a nyomdájába 4-4 évre., 1931-ben pedig ismét könyvkötőnek tanított egy henészi születésű legényt 9 hónapon át, majd 4 évre vett fel 1935-ben egy kivadári ifjút. (17.)

A Benyák nyomda mesteremberei

Álló sor: Bojtor Ferenc, Németh Lajos, Hegyi Ferenc, Lénár Ferenc
Ülnek: Kanizsay László, Benyák József, Molnár Ferenc

A nyomda alkalmazottainak száma 1939-ben a legmagasabb: ekkor 3 szedőt, 3 gépmestert, 1 tanulót, 4 berakónőt, 1 tanulólányt alkalmaztak, s a segédmunkások száma elérte a 25-30 főt. A vidéki nyomdák közül Benyákék vezették be először a celofán nyomtatását.

E munka indulása után a kisegítő munkások, az úgynevezett bronzoló lányok száma jelentősen nőtt.

A „Dunántúli vármegyék” című, 1939-ben megjelent, díszes könyvben így mutatták be a szerkesztők a nagyatádi nyomda alapítóját:

„Benyák János könyvnyomdász, könyvkötő mester és papírkereskedő, Nagyatád. Itt született 1875-ben. Apja üzemében tanult ki, amely 1859-ben alakult. Az üzlet 1903-ban nyílt meg. Az egész vállalat az 1937-ben épült házába költözött át. A gépeket villamos áram hajtja. 28 alkalmazottja van. Községi képviselő, tíz éve megyebizottsági tag. Az 1929-iki kaposvári országos kiállításon aranyéremmel, az országos iparos-kongresszuson pedig elismerő oklevéllel tüntették ki.

Az orosz fronton küzdött, 1 és fél évig orosz hadifogságban szenvedett, melyből mint csererokkant tért vissza. Neje: Kanizsai Anna. Gyerekei: József, Jenő és Ilona, férj. Németh Gyuláné.” (18.)

A 30-as évek közepéig úgy gyarapodott a nyomda új gépekkel, ahogy a cérnagyári igények növekedtek. 1936-ig 6 új gépet szereztek be, többek között egy gyorsajátót, egy automata önberakós sajtót, 3 téglajátót és egy vágógépet. Az utolsó nyomdagépet 1942-ben vették – az államosítás után a gép Pécsre került. (19.)

A nyomda fejlesztése után a dolgozók száma is megnőtt. Benyák János két fia: József és Jenő is itt dolgozott. Később ők a nyomda társtulajdonosai lettek. Jenő volt a nyomda grafikus, linóleum-metszeteket, -formákat készített.

Az első világháborúban részt vett apát már 1914-től az idősebbik fiú, **Benyák József** helyettesítette, gyakorlatilag ő volt az üzem és az üzlet irányítója, míg az adminisztrációt az édesanya végezte.

Az iparművészeti főiskolát végzett Jenő (1927) a nyomdatermékek művészeti karakterét határozta meg kitűnő érzékkel. Példának okáért felidézhetjük egy rendkívüli év iskolai értesítőjének címlapját:

PÉCSI TANKERÜLET
A NAGYATÁDI ÁLLAMILAG SEGÉLYEZETT KÖZSÉGI
POLGÁRI FIÚISKOLA
ÉVKÖNYVE
AZ 1939-40. TANÉVRŐL
AZ ISKOLA FENNÁLLÁSÁNAK 37. ÉVE
SZERKESZTETTE. BÁNHIDI LÁSZLÓ IGAZGATÓ
Benyák János és Fiai Könyvnyomda, Nagyatád. Felelős: Benyák József
Készült a könyvnyomtatás feltalálásának 500. évében.

A nyomdászat félezer-éves évfordulóját díszes kiadvánnyal ünnepelték Benyákék, amely termékkatalógus volt, Benyák Jenő reklámversikéivel.

Benyák János 1942. december 18-án halt meg. (19.)

Benyák János fiainak munkássága

Az aránylag nagy arányú gépvásárlás, a biztos ipari megrendelések mellett az új üzleti vállalkozásokat sürgették. Az újítástól nem félt Benyák-testvérek különleges tevékenységbe kezdtek: a szentképek nyomtatásába. A rajzokat Benyák Jenő készítette. A kliséket fővárosi üzemekben készítették.

BENYÁK JÁNOS
NYOMDAI MŰINTÉZET
NAGYATÁD

HAZAI GYÁRTMÁNYU
SZENTKÉPEINEK
ÁRJEJYZÉKE

AZ 1933-ÍK ÉVRE.

ELSŐ SZENT ÁLDOZÁSI EMLÉKLAPOK,
HUSVÉTI-, KARÁCSONYI- ÉS UJEVI ÜD-
VOZLÓLAPOK, ELSŐ SZENTMISE KÉDEK,
IMAKÖNYV KÉPECSKÉK MINDEN AL-
KALONRA, SZORGALMI-JEGYEK S. T. B.

Tanulságos felidézni az iparos-kereskedő család reklámstílusát is:

BENYÁK JÁNOS NYOMDAI MŰINTÉZETE NAGYATÁD.

TELEFON 49.
POSTATAKARÉK DT.
CSEKESZÁLLA 46/30
ALAPÍTÁSI ÉV
1 8 5 9.

Főtitizelendő Cím!

Amidőn üzemem a szentképek készítését is felvette munkakörébe, a magyar katolikuság érdekeit kívánja szolgálni, hogy ne legyen az kénytelen a külföldről nagy vámmal s a közvetítő ügynökök jutalékaival megterhelt cikkeket dupla áron vásárolni.

Tekintetbe véve, hogy közvetlenül óhajtok rendeléssel kapcsolatot létrehozni; módomban áll áraitam a legalacsonyabbra mérsékelni.

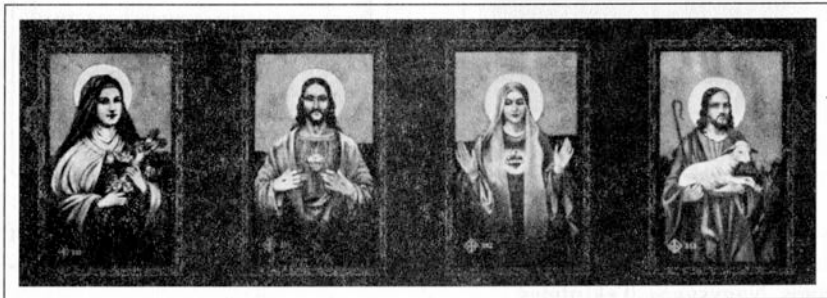
Amikor nyomda üzemem által termelt legversenyképesebb cikkeket b. pártfogásába ajánlom, szabadon felkérnem, hogy rendeléseivel felkeresni sziveskedjék, hogy az eddig külföldre került összegek kizárólag katolikus magyar munkásoknak biztosíthatassanak munkaalkalmat és megélhetést.

Szives megbízásait kérve vagyok

tisztelettel
BENYÁK JÁNOS

Nagyatád, 1933. év.

A katalógusban feltüntették a képek 100 darabos csomagolású árait is. Így például az alábbi képek fekete kivitellel, valódi arannyal aranyozott szélllel, chromo kartonon, 4x6,5 cm-es méretben 4,50 Pengőbe kerültek:

Benyák János gyerekei folytatták a családi hagyományt a helyi kulturális élet támogatásában. Bizonyára Jenő volt a formatervezője, grafikus a NAGYATÁD GYÓGYFÜRDŐ prospektusnak is.

„A teljes napi pensio, amely a szoba árát és a háromszori étkezést is magában foglalja, szállókban személyenként napi 4-5 P, magánháznál lényegesen olcsóbb... Kádfürdő 1 P, közösfürdő 50 fillér. A fűzetjegyek 20%-kal olcsóbbak, vagyis 15 szelvénnel 6 P, 6 szelvénnel 2,40 P.”

Mindegyik kiadvány éppúgy Benyákék nyomdájában készült, mint az üzem épületét reklámozni hivatott „NAGYATÁD, Széchenyi tér” feliratú, e kiadvány címlapján látható, színezett képeslap. A karácsonyi lap aljára „kézzel írt” név jelzi, hogy a rajzoló műalkotásnak tekintette grafikáját. (21.)

Benyák Jenő költőlélek volt – jó barátságban a Nagyatádon született író, újságíró, forgatókönyv-író Babay Józseffel. (22.) Nemcsak az üzleti érdek megkívánta reklám-versikéket írt, hanem kiadta a nyomdájukban készített, szép verskötetét is a Balatonról, 1942-ben. (23.)

A nyomtatványok szép és kifejező rajzai Benyák Jenő tehetségét bizonyítják. Ő 1927-ben végzett az iparművészeti főiskolán (utána kézzel írt, gót betűs imakönyvet készített az édesanyjának), s attól kezdve ő készítette a segédlevelek és más kiadványok rajzait a Benyák-nyomda számára. Többek között Hegyi Ferenc segédlevelének rajza is éppúgy Jenő munkája, mint például a híres nagyatádi Vasdinnyi gyógyszerész családfa-rajzának díszítése (azonosak a levélrajzok). (24.)

Benyák János és Fiai könyvnyomdája Nagyatád volt az elkészítője a nagyatádi iskola értesítőjének (25.), amelynek címlap-felirata:

A NAGYATÁDI ÁLLAMILAG SEGÉLYEZETT POLGÁRI FIÚISKOLA
ÉVKÖNYVE AZ 1941-42. TANÉVRŐL. AZ ISKOLA FENNÁLLÁSÁNAK
39.ÉVE. SZERKESZTETTE: BÁNHIDI LÁSZLÓ IGAZGATÓ.

Felelős: Benyák József.

A Pécsi Kereskedelmi és Iparkamara 1942. decemberében adott mesterlevelet **Hegyi Ferenc** nagyatádi könyvkötőnek. Az ő segédlevelét 1933. július 20-án állította ki a Nagyatádi Járási Általános Ipartestület. (26.) A „Benyák J. Nagyatád” felirat jelzi a díszes oklevelet előállító nyomdát, a hitelesítő aláírók pedig: **Novacsek Béla** ipartestületi jegyző, **Mayer István** ipartestületi elnök és Benyák János könyvkötő mester.

A segédlevélen látható rajzokat Benyák Jenő készítette, „Benyák 1929” aláírással szignálta.

A Benyák-tanítvány emlékezetét elevenítette fel egyik nagyatádi, könyvkötő a Somogyi Hírlapnak adott interjúban: „Hegyi Ferenc volt a mesterem, tőle tanultam a szakma fogásait – mondta **Séra József**. – Sokat segített később is; többek között réz nyomóformákat, díszítő filétákat adott...”

Hegyi Ferenc aranykoszorús mester volt, tőle tanulta a kötészet, a nyomdászat legtöbb fortélyát Dr. Benyák Ferenc is. (27.) **Herbán Erzsébet** hagyatékából megállapítható, hogy a „Benyák J. Nagyatád” által készített „Polgári iskolai bizonyítvány” című nyomtatványát használta a Szent Keresztről Nevezett Irgalmas nővérek Polgári Leányiskolája Nagyatádon 1932-35-ben. (28.)

1944-től már inkább nyomdásztanoncokat neveltek a „Benyák János és fiai” nyomdában, mint könyvkötőket, közülük az egyik egy miki születésű fiatalember volt, a másik a dédnagypapa nevét öröklő Ferenc, majd az 1947-ben felvett újabb két tanonc közül az egyik, **Tátrai Jenő** volt, aki később a nyomda vezetője lett. Berakónőként dolgozott a nyomdában egy másik Benyák-nevelés: **Szabó Lászlóné Plasinka Irén**, aki Tátrai György után volt a nagyatádi nyomda telepvezetője. (29.)

A 40-es évekre a Benyák nyomda a legnagyobb létszámú és kapacitású vidéki nyomda lett Somogy megyében. Fejlődését az ipari megrendelések biztosították, évente közel 50 tonna címkét és dobozt készítettek. A nyomdának újabb ipari megrendelője jelentkezett, a háborús konjunktúra hatására gyorsan fejlődő konzervgyár.

A 20. század első felének nagyatádi nyomdászatát meghatározó Benyák család fénykorát két, szinte idilli rajzzal illusztráljuk:

Az egyik egy sajátos névjegykártya, S a hátoldalra írt szöveg és a közzétevő tanúsága szerint át is adatott: **Nagné Gyánó Ágota 1945-1946. Rajzolta Benyák Jenő a „János vitéz” búcsúelőadására.**

A másik egy megvásárolható emléklap

A Benyák nyomda államosítása

A nyomdaépület emeleti szintjén lakott a Benyák család. Az udvarban más családok is éltek, így a földszinten 1939-49 között **Karbuczkyék**, akiknek **Piroska** lánya, férjezett nevén **Sárdi Ferencné** Benyák Ferenc unokahúga.

Sárdiné jó állapotban őrzött meg egy A/4-es papírzacskót, („vegyes, régi képek”-et tartanak ma benne) amelynek borítólapja látható itt.

Sárdiné visszaemlékezése szerint az idősebb Benyák János „nem átlagos arcú” ember volt. A bodvicai helytörténet-író **Horváth Ferenc** emlékei szerint Benyák János felesége bodvicai lány volt, s Bodvicáról járt dolgozni a Benyák nyomdába **Gyanics Ferenc** is. Az utóbbiról, s főleg egy másik Benyák-nevelésről, **Szabó Gyuláról** emlékezik meg meleg hangon **Farkas Béla** kaposvári nyomdász, még a 90-es évek végén is. Szabó később Budapesten lett a VITUKI nyomdájának igazgatója. (30.)

Benyák Józsefnek a felesége az irodán dolgozott, az öccse, Benyák Jenő nagyon szépen rajzolt – mesélte Piroska néni, – **Benyák Ilona** pedig csinos lány volt. Sárdiné úgy emlékszik, hogy már az államosítás hírére elköltöztek a nyomda épületében lakó családok. Benyákék új otthona a Baross utcában volt, aztán rövidesen széttrebent a nagyatádi nyomda alapító családjának a maradéka is.

Dr. Benyák Ferenc emlékében úgy él, hogy az 1949. Karácsonyt még a házukban tölthették, azután előbb a nyomdát kellett elhagyniuk, s csak később a házat. Akkor nagyon sok embert kitelepítettek Nagyatádról. **Özv. Benyák Jánosnét** Buzsákra vitték, s oda telepítették sok nagyatádival együtt Karbuczkyékat is. (31.)

1949. december 29-én államosították a kaposvári és a többi nyomdát, így a nagyatádit is, a Dél-dunántúli Nyomdaipari Egyesülés pécsi székhelyű megalakulásakor. Az Egyesülés tolnai, baranyai, somogyi üzemekből alakult, sőt a zalai nyomdák egy része is oda tartozott.

Benyák János legkiválóbb tanítványa, a fia József, a nyomda társtulajdonosa és szakmai vezetője 1950. nyarán felköltözött Budapestre, s a Nyomdagép-javítóknál dolgozott. 1968. március 8-án halt meg.

Arra, hogy mi volt a titka annak, hogy a szó minden értelmében műhelyalapító lett Nagyatádon Benyák János, egyértelmű a válasz: Benyákék szerették a könyveket. Öröklődött a családban, hogy a könyv szent dolog, az ő körükben mindig is az volt.

Források:

Takács Ferenc – Turbék Károly: A nagyatádi nyomdászat 110 éves. Kiadja a Nagyatádi Nyomda. Nagyatád, 1996. Az egész kiadványban dőlt betűvel irtuk az ebből a munkából vett idézeteket, ezért külön hivatkozási számot nem alkalmaztunk náluk.

Szeghalmy Gyula: Dunántúli vármegyék, Bp. Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatal, 1939. 932 p.

Alispáni iratok. Somogy Megyei Levéltár

Dr. Benyák Ferenc, Farkas Béla, Gáspár István, Hegyi Márta, Horváth Ferenc, Sárdi Ferencné, Takács Ferenc közlése, illetve saját tulajdonú dokumentumai

Tanonclajstrom 1919 – 1947. Nagyatádi járás. Somogy megye.

Somogyi Hírlap, 1994.

Nagyatádi Hírlap, 1906.

„Somogy vármegye és Kaposvár általános ismertetője és címtára az 1932. évre”

A Nagyatádi Városi Könyvtár Helytörténeti Gyűjteménye

A Nagyatádi Városi Múzeum Helytörténeti Gyűjteménye

Jegyzetek, hivatkozások és kiegészítések:

1. Szeghalmy Gyula: Dunántúli vármegyék, Bp. Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatal, 1939. 932 p.
2. „Összeírása azon választóképes iparos és kereskedőknek, kik alólírott szolgabírói kerületben vannak” fejléccel. = Alispáni iratok 2943/1989. Somogy kereskedőinek és iparosainak összeírása, Nagyatádi járás, 86. folyószám. Somogy megyei Levéltár.
3. Dr. Benyák Ferenc visszaemlékezése.
4. Dr. Benyák Ferenc tulajdonában lévő dokumentum.
5. Benyák Ferencné Benkő Mária keresztlevelében – „A nagyatádi nyomdászat 110 éves” c. kiadványban közöltek szerint - a következők állnak: „Kaposvári Plébánia Hivatal. Keresztlevel. Benkő Mária szül.: 1837. szeptember 13. Apja: Benkő János nemtelen, könyvkötő (a „nemtelen” kifejezés azt jelenti, hogy nem nemes) Anyja: Fülöp Anna. Lakhely: Kaposvár. Keresztszülők: Salamon Ferenc, Kozma Heléna. Ker. pap: Komesz György káplán.”
6. Dr. Benyák Ferenc visszaemlékezése
7. A Nagyatádi Városi Könyvtár helytörténeti gyűjteményében őrzött kiadvány. Az ÉRTESÍTŐ fejezetei:
Milyen pályákra képesít a polgári fiúiskola? Tanévünk története. Felügyelet (alcímei: Tanfelügyelőség, Iskolaszék, Tantestület, A tanulók névsora). Végzett tananyag. Statisztikai adatok. Értesítés a jövő tanévről. Tudnivalók a felvételi és külömbözetvi vizsgálatokról. Tudnivalók a javító vizsgálatokról”

8. Nagyatádi Hírlap 1906. november 8-i és 29-i, 1907. május 6-i és 16-i száma, amely mikrofilmen a Nagyatádi Városi Múzeumban, eredetiben pedig az Országos Széchenyi Könyvtárban olvasható. Az érdekes hirdetési szövegekből néhányat:

<p>Heti előjegyzési naptárak Szíveskedjék elolvasni <i>A küszöbön lévő karácsony alkalmoszerűvé teszi, hogy uraságod idejekorán fedezze alkalmi ajándékkal</i></p> <p><i>Fölötte czélszerű imakönyvek, ifjúsági iratok és képeskönyvekben, valamint doboz levélpapírokban, író és rajzszerekben beálló szükségletét, annak kiemelésével, hogy amennyiben engem nagyrabecsült megrendelésével szerencsétlenni szíveskedik, raktáron lévő áruim ára tekintetében rendkívüli előnyöket biztosíthat magának.</i></p> <p><i>Nagybecsű megrendelését kérve vagyok kitűnő tisztelettel</i></p> <p style="text-align: right;"><i>Benyák János</i> <i>Papírkereskedő</i></p> <p>RÓZSA KÁLMÁN-FÉLE NAP-TÁRAK NAGY VÁLASZTÉKBAN STERNBRENER J-FÉLE NAP-TÁRAK MÉHNER VILMOS-FÉLE NAP-TÁRAK</p>	<p>BÉRMÁLÁ- SI AJÁN- DÉKUL ALKALMAS IMAKÖNY- VEK KAPHA- TÓK:</p> <p>BENYÁK JÁNOS</p> <p>KÖNYV- KERESKE- DÉSÉBEN</p>	<p>BENYÁK JÁNOS KÖNYVNYOMDÁJA KÖNYVKÖTÉSZETE</p> <p><i>Papír, író- és rajzszer kereskedése</i> Nagyatádon <i>(Somogy m.)</i></p> <p><i>Jegyzői nyomtatványok raktára</i></p> <p><i>Imakönyvek, üzleti és jegyzőkönyvek: Író papírok, doboz és ívlevélpapírok, iskolaszerek, papír, író és rajzszer, mindennemű tinták és folyékony ragasztó anyagok nagy választékban.</i></p> <p><i>Nyomdai és könyvkötő munkák ízléses kivitelben jutányos áron készíttetnek.</i></p>
--	---	---

9. Somogy vármegye és Kaposvár általános ismertetője és címtára az 1932. évre. Főszerk.: Szabó Géza. Kiad. A Vármegyei Tisztviselők Országos Egyesülete. Bp. 1932. Viktória nyomda.
10. A 7. hivatkozás szerint. Kiegészítésül: gróf Somssich Eszter iskolát alapított Nagyatádon, a mai Bárdos Lajos Általános Iskola elődjét.
11. Dr. Benyák Ferenc visszaemlékezése.
12. Horváth Ferenc visszaemlékezése.
13. A Nagyatádi Városi Múzeumban őrzött dokumentum.
14. Dr. Benyák Ferenc tulajdonában őrzött dokumentum. A családfa szövege: „Ezen épületet a régi Záborszky ház helyén Benyák János könyvnyomdász építtette az 1937. évben, Öföméltósága nagybányai vitéz **Horthy Miklós** kormányzósága alatt. A nagyatádi járás főszolgabírája ebben az időben dr. vitéz **Kovács Dénes**, Nagyatád plébánosa P. **Kocsis Ödön**, főjegyzője **Goriczky Nándor**, községi bírása pedig **Sárdi Sándor**. Az épületet tervezte **Tóth János**, Szombathely főmérnöke. Építtette: **Kun, Trattner és Vogronics Építész cég**, **Hikmann Béla** műlakatos, **Szalay Testvérek** asztalosmesterek és **Horváth Sándor** festő.”
15. Dr. Benyák Ferenc visszaemlékezése.
16. Benyák József akkor mutatta meg a fiainak Freiburgot, ahol gyakorlati ismereteit szerezte. Ott ismerkedtek meg egy Bisdorf nevű férfival, akinek Ernő testvére ruhasztító üzemet vezetett Nagyatádon. Akkor értek haza, amikor kitört a világháború: 1939. szeptember 1-én.
17. Tanonclajstrom 1919 – 1947. Nagyatádi járás. Somogy Megyei Levéltár.

18. Szeghalmy Gyula: Dunántúli vármegyék, Bp. Magyar Városok Monográfiája Kiadóhivatal, 1939. 932 p.
19. Dr. Benyák Ferenc visszaemlékezése.
20. Dr. Benyák Ferenc visszaemlékezése.
21. Gáspár István népművelő által megőrzött és közlésre átadott dokumentumok.
22. Dr. Benyák Ferenc közlése szerint Benyák Jenő és Babay József bohém emberek voltak, szerettek mulatni. Jenő szenvedélyes kártyás volt éppúgy, mint nagyapja. Motorbiciklivel közlekedett, s ha valahol összejött egy kártyaparti, akkor ott mindig meg lehetett találni Jenőt is a társaságban.
Bőhönyén járva megismerkedett egy kéményseprő leányával, el is vette feleségül. Amikor a családi iratokat tanulmányozták, akkor derült ki, hogy unokatestvérek. Gyerekük nem született. Az üzem államosítása után Balatonmárián telepedett le.
23. Dr. Benyák Ferenc által őrzött verskötetben, „Ébredő Balaton” c. verséből néhány sor:
*„... titokzatos, szép tavaszi mámort
lehel a rétünk, és a fűzfákon duzzadt rügy fakad.
És a kék tavat életre hívó, szent sugarával
Ragyogja be az Istenakarát.”*
24. Vasdinyei patikus Zrínyi Miklósig vezette vissza őseit, s az egyik oldalágon a horvát Jelasić családot kellett ábrázolni, viszont Jenő annyira haragudott a '48/49-es szabadságharcban „elhíresült” bánra, hogy a rajznak azt a részét unokaöccsével, Ferencsel készítette el.

25. Nem tanulság nélkül való beleolvasni egy ilyen régi iskolai értesítőbe, melyhez hasonlót azóta is hányszor terveztek kiadni – legalább jubileumi években – az iskolák és fenntartók! Milyen tisztelet övezte a teljesítményt és a jó cselekedetet!

Az értesítő 5. oldalán olvasható: „Benyák Jenő óraadó tanár...Másfél évi működése alatt rajz- és kézimunka-oktatásunk jelentős lépéssel haladt a fejlődés útján. Kitűnő pedagógiai érzékkel összeállított tanításmenetei, eredeti ötletei méltán keltettek feltűnést a pécsi Tankerület egyes iskoláiban és méltán vívták ki felettes hatóságaink elismerését. Ezekhez az elismerésekhez mi is készségesen csatlakozunk hálás köszönetünkkel. Reméljük, hogyha a jövőben cselekvő működését nélkülözni is fogjuk, mint az intézet jótevő barátját megtarthatjuk számunkra.” Az „A tanulók segítéyzése” cím alatt, a 16. oldalon olvasható – többek között: „Szorgalmas és jó magaviseletű tanulóink tanév végi megjutalmazására Benyák János könyv- és papírkereskedő 10 P(engő)-t, Benyák Jenő tanár 3 tanuló részére 4-4 napi balatoni üdülés és a vasúti menetjegy költségeit vállalta...”

26. Novacsek Béla ugyanezen a napon állította ki Hegyi Ferenc könyvkötősegéd számára a könyvkötő szakmában működésre jogosító MUNKAKÖNYV-et a lejárt tanoncszerződés, iskolai bizonyítványok és segédlevél alapján. Az akkori előírásoknak megfelelően azt is megtudhatjuk például, hogy a könyvecske tulajdonosa középtermetű, hosszas arcú, szürkés sárga szemű, sötét szőke hajú és szemöldökű, rendes orrú és szájú, ép fogú, borotvált szakállú, római katolikus vallású személy, akinek nincsenek különös ismertető jelei. A nyomdán kívül más munkahely nincs bejegyezve, a bélyegzőlenyomat tanúsága szerint az üzem neve 1934-ig: BENYÁK JÁNOS könyvnyomda, könyvkötészet, papírkereskedés NAGYATÁD, 1935-ben BENYÁK JÁNOS NAGYATÁD, 1939-től BENYÁK JÁNOS és FIAI Nagyatád.

Hegyi a katonaságnál rádiótávírász volt, tanítványát a morze használatára is megtanította. Benyák József tűzoltóparancsnok volt, ezért meghagyták a megszálló németek is az autóját. A háború hosszú frontharcai után, az ő irányításával a fia Ferenc, Hegyinek az öccse 46 ezer aknát hatástalanítottak Nagyatádon és környékén.

27. (Németh) István: Ritka mesterséget űz – egyedül a városban **Régi könyvek doktora** = Somogyi Hírlap 1994. október 13., csütörtök, 5. old.

28. Dokumentumok Hegyi Ferenc nagyatádi nyomdász hagyatékából. Leánya, Hegyi Márta bocsátotta közzétételre az édesanyja dokumentumait is: Herbán Erzsébet részére 1937-ben „női szabó” segédlevelet adott ki a Nagyatádi Járási Általános Ipartestület – ugyanolyan „Benyák-nyomtatványon”, mint amilyent Hegyi Ferenc kapott.

Az 1944. IX. 19-én, 42-es sorszámmal lajstromozott Benyák Ferencz nevű fiatalember, aki 1929. Szeptember 22-én született, IV. évfolyamot végzett addigra a gimnáziumban. Benyák Józsefet jegyezték be a „szülő vagy gyám” rovatba. Négy évre kötöttek vele nyomdásztanonc-szerződést. 1947-ben is két fiatalot vett fel a cég könyvnyomdász-tanoncnak, közülük a Pécssett, 1931. IV. 26-án született **Tátrai Jenő** később a nyomda vezetője lett.

Az 1948. évi 95. sorszámú bejegyzés arról tanúskodik, hogy Benyák József fia, a nyolc gimnáziumi osztályt végzett Benyák Ferenc egy évre szerződött tanoncnak, s 1949. VII. 1-én szabadult fel.

29. Dr. Benyák Ferenc visszaemlékezése: A nyomda vezetését **Tátrai György** vette át. Én azután nem mentem többé a nagyatádi nyomdába, nehogy azt mondják, hogy... Különben minden magyarországi nyomdába bejáratos voltam, már a helyemnél fogva is (egy tabu terület volt csak, a Belügyminisztérium házi-nyomdája; ott máig sem voltam). Kaposvárott is sokszor jártam: Farkasnál szabadultam nyomdászatból, **Mautnernél** kötetészetből.

Nyomdagépész vagyok. 20 évet a Nyomdagép-javítóban dolgoztam, utána pedig 18 évig tanítottam a Műszaki Főiskola Nyomdaipari Szakán.”

30. Farkas Béla közlése, kiegészítései: Farkas Béla bátyja, **Farkas Kálmán** kaposvári nyomdájában szabadult 1948-ban készisedő segédként Dr. Benyák Ferenc. Farkas Béla elmondása szerint az államosításkor létrejött Egyesülés igazgatója **Vértés Ferenc** volt, helyettesei pedig háromhavonta egymást, a nyomdák telepvezetői teendőit látták el. Ilyen igazgatóhelyettes volt például **Melles Rezső** is. A nagyatádi nyomda tehát ekkor nem tartozott egyik somogyi nyomda felügyelete alá sem. 1952. április 30-án szűnt meg ez az egyesülési forma, s tulajdonképpen ettől kezdve lett a Somogy megyei Nyomdaipari Vállalat telephelye a nagyatádi üzem. Ekkor lett a pécsi Szikra Nyomda igazgatója Melles Rezső, a kaposvárié pedig a Pécsről átírányított **Hidas János**. A nagyatádi telepvezető Tátrai György volt a Benyák-család távozásától kezdve, s nyugdíjazásakor Szabó Lászlóné vette át szerepét. Szabóné után Tátrai Jenő, majd **Takács Ferenc** volt a nagyatádi telepvezető. A Nagyatádi Nyomda Kft-vé alakulásakor nem volt vezetéváltás az egykori Benyák-nyomdában..
31. Budapesten, az IKEA üzletház mögött, egy emeletes ház földszinti lakásában él Dr. Benyák Ferenc a leányával. Körbemutat az egyik szoba könyvespolcain: „Öröm azokat a könyveket is, amelyeket Nagyatádon kötöttünk. Itt van egy sorozat különféle regény, barna kötésben. Magunknak készítettük. Az összes kötetstípust ismertem én is... Most a nyomdaipari enciklopédiát szerkesztjük. Abba én is írtam, egyébként nem foglalkozom írással. Speciális nyomdagépeket azonban most, nyugdíjasan is tervezek, olyanokat, amelyek nem kaphatók üzleti forgalomban. Például a joghurtos poharak záró fedelét előállító gépet is készítettem...”

Újságy nyomó gépek tervezésével kezdtem ezt a munkát. Egyébként nem nagyon vásárolok újságot. Az „Üzleti Hét” jár nekünk, mert a lányom bent van a szerkesztőségében.

Vásároltam az Élet és Tudományt és a rádióújságot. Az kell a műsor miatt. Amit mindig megveszek, az a Magyar Konyha. Szeretek főzni. Négy éve halt meg a feleségem, azóta én vezetem a háztartást, és szeretek is főzni...

Más volt itt a módos paraszt akkor is, mint az Alföldön. Amikor az egyetem elvégeztem, nem lehetett bárhol elhelyezkedni, csak amit kijelöltek nekem. Kecskemétre kerültem. Ott egy 100 holdas gazda nem számított semmit a társadalmi életben, míg itt egy 10-20 holdas is közéletet szervezett. Ötvösben Matánnak 25 holdja volt csupán, de fejlett gazdaságában traktorral művelte a földet, faiskolát létesített, mindene volt. Segesden sajtógyár működött.

Itt más volt a mentalitás: a polgárok egymást meghívták, beszélgettek, terveztek. Ez volt itt a természetes.”

